

POSTANOWIENIE

21 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz

na posiedzeniu niejawnym 21 maja 2025 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa T.C. i J.C.

przeciwko Bank S.A. w W.

o zapłatę i ustalenie,

na skutek skargi kasacyjnej Bank S.A. w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 12 kwietnia 2023 r., I ACa 1229/22,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od Bank S.A. w W. łącznie na rzecz T.C. i J.C. 2700 (dwa tysiące siedemset) zł kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia zobowiązanemu.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 20 kwietnia 2022 r., I C 157/21, Sąd Okręgowy w Bydgoszczy ustalił nieistnienie pomiędzy stronami stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu z 12 maja 2008r., z powodu nieważności umowy, i zasądził od pozwanego banku na rzecz powodowych kredytobiorców 129 858,98 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 3 marca 2021 r..

Wyrokiem z 12 kwietnia 2023 r., I ACa 1229/22, Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił apelację pozwanego banku. Sąd wskazał, że przy kolizji art.58 k.c.

(w zw. z art. 353¹ k.c. i art. 69 pr.bank.) oraz art. 385¹ k.c. należy dać pierwszeństwo drugiemu z przepisów traktując go jako *lex specialis* w zakresie ochrony konsumenckiej, względem ogólnych regulacji kodeksowych. Następnie Sąd wskazał, że postanowienia § 2 ust. 2, § 4 ust. 1 a i § 9 ust. 2 umowy mają charakter niedozwolony, gdyż określenie wysokości należności obciążającej konsumenta z odwołaniem do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron. Dodatkowo Sąd podkreślił naruszenie przez pozwanego obowiązków informacyjnych w zakresie ryzyka kursowego. Nie jest wystarczające wskazanie w umowie, że ryzyko związane ze zmianą kursu waluty ponosi kredytobiorca, oraz odebranie od klienta oświadczenia, zawartego we wniosku o udzielenie kredytu, o standardowej treści, iż został on poinformowany o ponoszeniu ryzyka wynikającego ze zmiany kursu waluty oraz przyjął do wiadomości i akceptuje to ryzyko. W ocenie Sądu, niezasadne było „rozbijanie” przez pozwanego spornej klauzuli na dwie odrębne (klauzulę ryzyka walutowego i klauzulę spreadową/kursową), kluczowa jest niemożność ustalenia wysokości kredytu udzielonego, a następnie pozostałego do spłaty, jak i wysokości rat, gdyż mechanizm ustalania tych wartości pozostawał wyłącznie po stronie Banku. Wbrew treści dalszych zarzutów skarżącego, luki powstającej w umowie po uznaniu klauzul przeliczeniowych za abuzywne nie da się wypełnić ani przez odwołanie do uzupełniającej wykładni oświadczeń woli, ani przez odwołanie do przepisów o charakterze dyspozytywnym. Wyeliminowania ryzyka kursowego charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego/denominowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania stawką LIBOR jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, że utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez stronę nie jest możliwe co przemawia za jej całkowitą nieważnością. W konsekwencji Sąd wskazał, że świadczenie spełnione na podstawie niedozwolonego postanowienia umowy musi być bowiem postrzegane jako świadczenie nienależne w rozumieniu art.410 § 2 k.c. Na tej podstawie zasądził na rzecz kredytobiorców świadczenie, które spełnili na rzecz Banku. Sąd oddalił zarzut

naruszenia art.498 k.c., gdyż Bank przed złożeniem zarzutu potrącania nie wezwał kredytobiorców do zapłaty. Sąd oddalił również zarzut naruszenia art. 496 w zw. z art. 497 k.c. Umowa kredytu nie jest umową wzajemną, zaś dla zabezpieczenia interesu pozwanego nie ma uzasadnienia, aby sięgać do instytucji zatrzymania z art. 496 w zw. z art.497 k.c. w drodze wykładni rozszerzającej.

Pozwany bank zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną i wniósł o jej przyjęcie do rozpoznania. Bank powołał się na nieważność postępowania, twierdząc, że zaskarżony wyrok Sądu drugiej instancji został wydany w warunkach nieważności postępowania, tj. z naruszeniem art. 379 pkt 4 w zw. z art. 367 § 3 k.p.c., wskutek rozpoznania przez ten Sąd apelacji banku w składzie jednoosobowym. Następnie podniósł też, że w sprawie występują następujące zagadnienia prawne:

- 1) Czy na etapie oceny możliwości obowiązywania umowy po usunięciu postanowienia abuzywnego, tj. na etapie poprzedzającym etap zastępowania postanowienia abuzywnego przepisem dyspozytywnym, dopuszczalne jest ustalenie treści umowy (stosunku prawnego), w zakresie który był regulowany przez abuzywną normę, na podstawie art. 65 § 1 i 2 k.c. lub art. 56 k.c. w z w. z art. 41 usta wy - Prawo wekslowe lub art. 56 k.c. w zw. z art. 358 § 2 k.c., lub też art. 56 k.c. w zw. ze wskazanymi w przypisie kilkudziesięcioma przepisami, z których na zasadzie analogii iuris lub analogii legis wynika, że w polskim prawie obowiązuje generalna norma, zgodnie z którą wartość waluty obcej określa się według kursu średniego NBP.
- 2) Czy oceniając możliwości obowiązywania umowy kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego, po usunięciu postanowienia abuzywnego zgodnie z prawem krajowym, należy brać pod uwagę stan prawny z: (i) dnia zawarcia umowy, (ii) dnia powstania sporu czy (iii) dnia orzekania.
- 3) Czy jeżeli bez abuzywnego postanowienia umowa kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego nie może obowiązywać, to dochodzi do automatycznej jego substytucji normą dyspozytywną, o ile tylko zastosowanie środków krajowych zapewnia doprowadzenie do sytuacji jaka miałby miejsce, gdyby umowa nie zawierała tego abuzywnego postanowienia.

4) Czy art. 358 § 2 k.c. stanowi szczegółowy przepis dyspozytywny, który znajduje zastosowanie z mocy prawa (automatycznie) w miejsce abuzywnej Klauzuli Kursowej określającej sposób ustalenia kursu franka szwajcarskiego, na potrzeby operacji związanych z indeksowaniem przy wypłacie i przy spłacie kredytu.

5) Czy wynikający z art. 212 § 2 k.p.c. w zw. z art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 353 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. w zw. z art. 405 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 i 2 Dyrektywy 93/13 w zw. z art. 267 i 288 TFUE oraz w zw. z art. 4 ust. 3 TUE obowiązek poinformowania konsumenta przez sąd o konsekwencjach prawnych wynikających z unieważnienia w całości zawartej umowy kredytu obejmuje konieczność poinformowania konsumenta o możliwości dochodzenia przez Bank roszczeń wynikających z unieważnienia umowy, w tym roszczenia o zapłatę tzw. wynagrodzenia za korzystanie z kapitału (nawet jeżeli istnienie tych roszczeń nie jest ostatecznie przesądzone), aby konsument mógł świadomie i dobrowolnie podjąć decyzję o skorzystaniu z przysługujących mu uprawnień

Jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pozwany bank wskazał również, że w sprawie zachodzi potrzeba wykładni art. 385¹ § 1 i 2 k.c. wywołujących rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego, dotyczące tego, które postanowienia charakterystyczne dla umów kredytu indeksowanych do franka szwajcarskiego są abuzywne, w przypadku stwierdzenia przez sąd, że uprawnienie banku do jednostronnego ustalania kursu franka szwajcarskiego narusza rażąco interesy konsumenta i jest niezgodne z dobrymi obyczajami: czy abuzywna jest wówczas wyłącznie Klauzula Kursowa określająca sposób ustalenia wartości franka szwajcarskiego, czy też wszystkie postanowienia dotyczące indeksacji kredytu, tj. Klauzula Kursowa jak i Klauzula Ryzyka Walutowego stanowiąca, że wysokość zobowiązań z umowy kredytu zależna jest od zmiennej na przestrzeni obowiązywania umowy wartości waluty obcej.

Kredytobiorcy złożyli odpowiedź na skargę kasacyjną, w której wnieśli o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego podlegała rozpoznaniu w składzie jednego sędziego na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych. Powołaną przez skarżącego uchwałą składu 7 sędziów z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22, Sąd Najwyższy uznał ten przepis za sprzeczny z Konstytucją, czym usiłował przywłaszczyć sobie kompetencje Trybunału Konstytucyjnego. Przy tym skład 7 sędziów był konsekwentny w uzurpowaniu sobie tych kompetencji i zgodnie z art. 190 ust. 3 Konstytucji, dotyczącym orzeczeń TK, określił, że uchwała obowiązuje od dnia jej podjęcia. Tymczasem zaskarżony wyrok został wydany wcześniej, 12 kwietnia 2023r., i także w świetle uchwały nie zaszła nieważność postępowania. Zatem nie zachodzi nieważność postępowania przed Sądem Apelacyjnym.

W odniesieniu do pozostałych przesłanek wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania należy zauważyć, że skutkiem podniesienia zagadnienia prawnego czy potrzeby wykładni może być przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania tylko pod warunkiem, że przynajmniej jedno z możliwych rozwiązań tych problemów prowadzi do zasadności skargi kasacyjnej. Nie można przyjąć skargi do rozpoznania, jeżeli podlegałaby ona oddaleniu niezależnie od odpowiedzi na postawione problemy prawne czy interpretacyjne. Zarówno przedmiot tych problemów i argumentacja sformułowana przez bank nie przemawiają w niniejszej sprawie za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Należy zauważyć, że uchwałą pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, do rangi zasady prawnej podniesiono tezy, iż:

1) w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów;

2) w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Powyższe tezy, wiążąc w niniejszej sprawie (art. 88 u.s.n.), uniemożliwiają przyjęcie skargi kasacyjnej, gdyż wykluczają trwanie stosunku prawnego po usunięciu z treści umowy źródła kursu walutowego. W celu uwzględnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący musiałby zakwestionować tezę Sądu drugiej instancji o nieuczciwym charakterze przeliczników walutowych ustanowionych w umowie lub zakwalifikowaniu umowy jako umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej. W orzecznictwie jest utrwalona teza o niedopuszczalności stosowania kursów walutowych ogłaszanych jednostronnie przez bank.

Kurs walut obcych ogłaszany przez bank na podstawie art. 111 ust. 1 pkt 4 pr.bank. wiąże klientów banku przy dokonywaniu z bankiem czynności prawnych w okresie od ogłoszenia kursu do ogłoszenia nowego kursu. Istotne jest tu jednak to, iż nie można umową zbindować konsumenta kursami, które dopiero zostaną ogłoszone, a orzecznictwo jednolicie uznaje takie zbindowanie przyszłym kursem za niedozwolone. Postanowienie o odesłaniu do tabeli kursowej banku, jako współokreślające wysokość pozostałego do spłaty zadłużenia, czyli główne świadczenie kredytobiorcy, co do zasady nie podlega ocenie w świetle art. 385¹ § 1 k.c., lecz tylko pod warunkiem, że postanowienie to zostało sformułowane w sposób jednoznaczny. Utrwalona jest rozszerzająca wykładnia tego warunku jako obejmującego nie tylko tekst warunku (jest jasne, co znaczy stosowanie kursu ogłoszonego przez bank), lecz także mechanizm działania tego warunku. Aby odesłanie było dozwolone, w umowie musiałyby zostać zawarte szczegółowe zasady ustalania kursu tak, aby kredytobiorca sam mógł obliczyć ten kurs w danej chwili.

Problemy prawne nie budzi też to – wobec treści art. 385¹ § 1 i 2 k.c. – które postanowienia charakterystyczne dla umów kredytów indeksowanych do franka szwajcarskiego są abuzywne, tj. tylko klauzula kursowa czy także klauzula ryzyka walutowego. Skoro będąc zbindowanym uchwałą SN z 25 kwietnia 2024 r. Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie nie mógł uznać umowy kredytu za ważną, bezprzedmiotowe jest rozważanie abuzywności części umowy w postaci mechanizmu indeksacji.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ k.p.c. oddalił wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania.

Na podstawie art. 98 k.p.c. powodowi przysługuje od skarżącego zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę kasacyjną w wysokości stawki minimalnej określonej w stosowanym odpowiednio § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Min. Sprawiedl. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

[SOP]

[r.g.]